

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 81/2025 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 35/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Jussi Syrjänen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Teija Hautera, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Kirsi Hagman-Seppänen, Kansaneläkelaitos
- lainsäädännön kehittämisjohtaja Auli Valli-Lintu, Kansaneläkelaitos
- varapuheenjohtaja Sari Sarkomaa, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut
- puheenjohtaja Vertti Kiukas, Kansaneläkelaitoksen hallitus
- pääluottamusmies Tuula Hällfors-Laaksonen, Kelan toimihenkilöt ry
- lainsäädäntöneuvos Kaj von Hertzen, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- ylitarkastaja Terhi Rehtonen, tietosuojavaltuutetun toimisto
- johtaja Tuija Ikonen, Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus
- erityisasiantuntija Anna Järvinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- valtiovarainministeriö
- Maahanmuuttovirasto
- Tilastokeskus
- Verohallinto
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Keva
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia, valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutetaan Kansaneläkelaitoksen hallinnon osalta parlamentaarisen työn pohjalta. Tällä esityksellä ehdotetaan tehtäväksi ne parlamentaarisen työryhmän esittämät tarpeelliset muutokset, jotka eivät sisältyneet eduskunnalle keväällä 2024 annettuun hallituksen esitykseen laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin tehtäisiin hallituksen kokoonpanoon liittyviä muutoksia. Lakia muutettaisiin myös siten, että Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja johtajan virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen, lisäksi täsmennettäisiin sitä, miltä osin valtion virkamieslakia sovelletaan Kansaneläkelaitoksen pääjohtajaan ja johtajiin. Lakiin täsmennettäisiin myös se, miltä osin Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja hallitus päättäisivät ylimmän johdon virkasuhteeseen liittyvistä asioista.

Lakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset, joiden mukaan Kansaneläkelaitos voisi siirtää rutiiniluonteisia avustavia tukitehtäviä yksityiselle taholle. Lisäksi lakiin tehtävillä muutoksilla tarkennettaisiin ja laajennettaisiin Kansaneläkelaitoksen tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia. Lakiin tehtäisiin myös tarpeelliset muutokset päätösten sähköisen tiedoksiantomahdollisuuden laajentamiseksi. Samalla lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen antamasta päätöksestä olisi käytävä ilmi yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtiontalouden tarkastusvirastolle tulisi oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta.

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

Tulotietojärjestelmästä annettua lakia muutettaisiin siten, että siinä laajemmin huomioitaisiin Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa säädetty tehtävät, muun muassa tutkimus ja tilastointitehtävät.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia (731/2001), valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia (676/2000) ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia (53/2018). Esityksellä ehdotetaan tehtäväksi ne Kansaneläkelaitosta koskevan lainsäädännön muutostarpeita selvittäneen parlamentaarisen työryhmän esittämät tarpeelliset muutokset, jotka eivät sisällyneet eduskunnalle keväällä 2024 annettuun hallituksen esitykseen (HE 39/2024 vp). Esityksessä ehdotetaan muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojensaanti- ja käsittelyoikeuksiin sekä Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanoon. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset rutiininluonteisten avustavien tukitehtävien siirtämisestä yksityiselle taholle ja säännökset valtiontalouden tarkastusviraston Kansaneläkelaitosta koskevasta tarkastusoikeudesta sekä tehtäväksi tarpeelliset muutokset sähköisen tiedoksianto-oikeuden laajentamiseksi.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on ajantasaistaa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toiminnan valvontaa koskevia säännöksiä sekä edistää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti tiedon liikkuvuutta julkishallinnon sisällä ja mahdollistaa toiminnan digitalisoiminen nykyistä paremmin. Tavoitteena on myös lisätä mahdollisuuksia toiminnan järjestämiseen kustannustehokkaasti ja parantaa Kansaneläkelaitoksen tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia sen laissa säädettyjen tehtävien toteuttamista varten. Lisäksi tavoitteena on ajantasaistaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan erityispiirteet paremmin huomioon ottavaksi sääntely, joka koskee yhteystietojen ilmoittamista päätöksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin muutoksin. Valiokunta on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksia käsitellessään (StVM 3/2018 vp; StVM 40/2018 vp; StVM 43/2020 vp; StVM 35/2021 vp; StVM 55/2022 vp) pitänyt tärkeänä, että parlamentaarisen työryhmän ehdotusten toteuttamiseksi tarpeelliset lainsäädäntömuutokset valmistellaan viipymättä ja annetaan mahdollisimman pian eduskunnan käsiteltäväksi.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossaan (PeVL 35/2025 vp) katsonut, että ehdotetut muutokset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan kuitenkin huomiota siihen, ettei esityksessä ole käsitelty kysymystä siitä, voisiko Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastustoimivalta kohdistua myös Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin ja pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta täsmentää sääntelyä tältä osin.

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeudet

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin lisätään uusi 2 a §, jossa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta käsitellä etuusrekisterinsä tietoja lain 2 §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetyn etuusjärjestelmien ja oman toimintansa kehittämistä palvelevaa tutkimustoimintaa sekä 3 kohdassa säädetyn tilastojen, arvioiden ja ennusteiden laatimistehtävää varten. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada näiden tehtävien hoitamista varten välttämättömiä tietoja laajasti eri tahoilta.

Esityksen mukaan ehdotettu sääntely parantaa Kansaneläkelaitoksen mahdollisuuksia toteuttaa laissa säädettyä tutkimus- ja tilastointitehtävää sekä arviointien ja ennusteiden tekemistä. Muutos ehdotuksia perustellaan esityksessä sillä, että ehdotetun sääntelyn mukainen tietojen toimittaminen muilta rekisterinpitäjiltä Kansaneläkelaitokselle vie huomattavasti vähemmän resursseja kuin nykyisten yksittäisten tietoineistopyyntöjen luvittaminen ja toimittaminen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) perusteella.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausunnossaan nostanut esiin huomioita yksityiselämän suojan rajoittamisen osalta. Oikeusministeriö on kuitenkin valiokunnalle antamassaan lausunnossaan kiinnittänyt valiokunnan huomiota siihen, että esityksessä ehdotettava sääntely mahdollistaa laajojen arkaluonteisia tietoja sisältävien rekisteritietojen käsittelyn Kansaneläkelaitoksen tutkimusta sekä tilastojen, arvioiden ja ennusteiden laatimista koskevien tehtävien hoitamiseksi ja ehdottaa valiokunnan harkittavaksi, tulisiko ehdotettavaa sääntelyä vielä täydentää siten, että tietojen yhdistämisestä, säilytysajoista ja kiellosta luovuttaa yhdistettyjä henkilötietoja edelleen säädettäisiin laissa.

Valiokunta toteaa sosiaali- ja terveysministeriöltä saamansa selvityksen perusteella, että tutkimus- ja tilastointitehtävissä tai arviointien ja ennusteiden laatimisessa ei tarkastella erikseen yksittäisen henkilön henkilötietoja, vaan yksittäisiä henkilöitä koskevia tietoja tarkastellaan aina osana laajempaa tietojoukkoa. Selvityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen on kuitenkin saatava esimerkiksi tutkimuksen kannalta välttämättömiä tietoja henkilötasoisina siksi, että pystyttäisiin tutkimaan etuuksissa tapahtuvien muutosten vaikutusta yksilöiden ja perheiden sosioekonomisiin tilanteisiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rekisteritietojen yhdistäminen Kansaneläkelaitokselle säädettyjen tutkimus- ja tilastointitehtävien sekä ennusteiden tekemisen toteuttamista varten ei ole yksityisyyden suojan kannalta siinä määrin merkittävä toimenpide, että tietojen yhdistämisestä olisi tarpeen erikseen säätää laissa.

Valiokunta korostaa, että ehdotetun säännöksen perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:n 2 ja 3 kohtien mukaisessa tutkimus- ja tilastointitehtävän toteuttamisessa sekä ennusteiden ja arviointien tekemisessä eikä tietoja saa pykälään ehdotetun 3 momentin nojalla luovuttaa käytettäväksi edelleen yksityishenkilöä koskevassa etuusasioiden käsittelyssä eikä muussa vastaavassa hallinnollisessa päätöksenteossa. Tietoja ei siten saa luovuttaa Kansaneläkelaitoksen etuusrekisteriin, jonka tietoja käytetään etuuskäsittelyn tarkoituksiin. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksella on tiedon analyttiseen käyttöön erilliset käyttöympäristöt, jotka on eristetty etuustoiminnan tietojärjestelmistä. Analyttiseen toimintaan liittyvissä käyttöympäristöissä tietoturvaa ja -suojausta hallitaan muun muassa käyttöoikeuksien, lokituksen

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

sekä pseudonymisoinnin keinoin. Analyyttisiin käyttöympäristöihin myönnetään käyttöoikeuksia vain henkilöille, joiden työtehtävät sitä edellyttävät, esimerkiksi tutkijoille ja tilastoasiantuntijoille.

Tietojen säilytysajoista säättämisen osalta valiokunta toteaa, että esityksen mukaisesti Kansaneläkelaitosta sitovan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 5 §:n mukaan tiedonhallintayksikössä on ylläpidettävä sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia, johon tulee sisältyä tiedot muun muassa tietojen säilytysajoista, sekä tietoaaineiston arkistoon siirtämisestä, arkistointitavasta ja arkistopaikasta tai tuhoamisesta. Lisäksi tiedonhallintalain 21 §:ssä säädetään, mitä säilytysaikoja määritettäessä on otettava huomioon, jos tietoaaineistojen tai asiakirjojen säilytysajasta ei ole säädetty laissa. Näin ollen valiokunta ei katso tarpeelliseksi säätää erikseen säilytysajoista Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa.

Tietojen edelleen luovuttamiskiellon osalta valiokunta toteaa, että ehdotetun Kansaneläkelaitoksen 2 a §:n 3 momentissa on jo ehdotettu säädettäväksi luovutuskiellosta. Säännöksen mukaan kerättyjä tietoja ei saa luovuttaa käytettäväksi yksityishenkilöä koskevassa etuusasioiden käsittelyssä eikä muussa vastaavassa hallinnollisessa päätöksenteossa. Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa säännöstä täsmennettäväksi niin, että luovutuskielto kattaa kaiken hallinnollisen päätöksenteon.

Etuuspäätösten sähköinen tiedoksianto

Esityksen mukaan etuuspäätöksen sähköinen tiedoksianto ei enää vaadi asiakkaan nimenomaista suostumusta, vaan jatkossa Kansaneläkelaitokseen sovelletaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003). Kansaneläkelaitoksen sähköisessä asiointipalvelussa (OmaKela) asioivat asiakkaat saavat sähköisesti hakemiaan etuuksia koskevat päätökset tiedoksi pääsääntöisesti sähköisesti. Muutoksen tavoitteena on lisätä merkittävästi sähköistä asiointia ja vähentää postitse tapahtuvan asiointin hitautta ja epävarmuutta. Esityksen mukaan muutos vähentää Kansaneläkelaitoksen toimintamenoja 6 miljoonaa euroa vuodessa, kun postituskustannukset vähenevät paperisten kirjeiden korvautuessa sähköisillä tiedoksiannoilla.

Esityksen mukaan asiakkaalla on mahdollisuus kieltää milloin tahansa vapaamuotoisella ilmoituksella päätösten sähköinen tiedoksi antaminen, jolloin päätökset lähetetään postitse tavallisena tiedoksiantona. Etuutta voi myös edelleen hakea verkkohakemuksen lisäksi paperisella lomakkeella. Päätökset lähetetään edelleen tiedoksi postitse sellaisille henkilöille, jotka eivät ole aiemmin asioineet tai jotka eivät nykyisellään asioi OmaKelassa, ja jotka eivät ole antaneet sähköistä osoitetta sähköistä asiointia varten.

Valiokunta pitää sähköisen tiedoksiannon edistämistä tarkoituksenmukaisena, mutta korostaa esityksen perusteluissakin todettua lähtökohtaa, että Kansaneläkelaitoksen kanssa asioivan henkilön tulee ymmärtää, että tiedoksianto voidaan toimittaa hänelle sähköisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että sähköisen tiedoksiannon edistämisessä otetaan erityisesti huomioon henkilöt, kuten iäkkäät ja vammaiset henkilöt tai henkilöt, joilla muutoin on rajoitteita käyttää tai ymmärtää sähköistä palvelua. Esityksen mukaan sähköisen tiedoksiannon kytkeytyminen OmaKelan käyttöön rajaa käyttöönoton ulkopuolelle suuren osan niistä henkilöistä, joilla on hyvin vähän tai ei

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

lainkaan digivalmiuksia. Osalla OmaKelan käyttäjistä on kuitenkin selkeästi alempi digikyvykyys ja siten heikommät valmiudet vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja kuin toisilla. Valiokunta ei esimerkiksi pidä sähköistä puolesta asiointia sellaisenaan asianmukaisena perusteena sille, että henkilöt tulevat suoraan sähköisen asiointin piiriin, koska näissä tilanteissa päätöksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisten puuteellisten digivalmiuksiensa vuoksi välttämättä saa tiedoksi häntä koskevia päätöksiä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että esityksen mukaisesti OmaKelaa käyttäneillä on mahdollisuus kieltäytyä asiakirjojen sähköisestä tiedoksiannosta ilmoittamalla asiasta Kansaneläkelaitokselle joko itsenäisesti tai digituen avulla ja että Kansaneläkelaitoksen tulee selkeästi tiedottaa tästä mahdollisuudesta henkilöitä, jotka lain muutoksella tulevat sähköisen tiedoksiannon piiriin. Lisäksi valiokunta korostaa, että oikeusturvan varmistamiseksi Kansaneläkelaitoksen tulee myös yleisesti tiedottaa selkeästi ja kattavasti siirtymisestä sähköiseen asiointiin.

Kansaneläkelaitoksen päätöksessä olevat yhteystiedot

Esityksessä Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan säädettäväksi poikkeus hallintolain (434/2003) vaatimukseen ilmoittaa lisätietoja antavan henkilön yhteystiedot päätöksessä. Hallintolain 44 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan päätöksestä on selvästi käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen tekemästä päätöksestä on käytävä ilmi Kansaneläkelaitoksen palveluneuvonnan yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Perusteluna poikkeukselle hallintolaista esityksessä viitataan Kansaneläkelaitoksen toiminnan tehokkaaseen organisoimiseen sekä päätöksiä tekeviin etuuskäsittelijöihin kohdistuvaan häirintään ja uhkailuun.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen etuuskäsittelijöihin kohdistuvat uhka- ja vaaratilanteet ovat lisääntyneet merkittävästi. Valiokunta pitää etuuskäsittelijöihin kohdistuvan häirinnän ja uhkailun estämiseksi perusteltuna, että yksittäisen päätöksentekijän yhteystietoja ei ilmoiteta päätöksessä, jos yhteydenpito Kansaneläkelaitokseen voidaan muuten hoitaa asianmukaisesti. Valiokunta korostaa, että asiakkaan tulee muutoksesta huolimatta saada viivytyksettä yhteys Kansaneläkelaitokseen lisätietojen saamiseksi sekä asiansa selvittämiseksi.

Esityksen mukaan yhteystietojen ilmoittamista koskevasta muutoksesta huolimatta Kansaneläkelaitoksen antamassa päätöksessä on edelleen näkyvissä päätöksen tehneen henkilön nimi. Valiokunta pitää Kansaneläkelaitoksen henkilöstöön kohdistuvien häiriö- ja uhkatilanteiden torjumiseksi ja työturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysministeriössä käynnissä olevassa Kansaneläkelaitoksesta annetun asetuksen (1137/2001) valmistelun yhteydessä sääntelyä muutetaan siten, että Kansaneläkelaitoksen antamassa päätöksessä ei enää näy päätöksen tehneen henkilön nimi.

Avustavien tukitehtävien antaminen yksityiselle taholle

Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 b §, jossa säädetään Kansaneläkelaitokselle mahdollisuus siirtää sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyviä julkisia hallinto-tehtäviä yksityiselle. Yksityiselle siirrettävät tehtävät ovat esityksen mukaan rutiiniluonteisia

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

avustavia tukitehtäviä, joissa ei käytetä julkista valtaa, kuten esimerkiksi Kansaneläkelaitokselle saapuvien hakemusten ja muiden asiakirjojen vastaanotto ja niihin sisältyvien tietojen tallentaminen ja tulostaminen, sekä Kansaneläkelaitoksesta lähetettävien asiakirjojen tulostaminen ja laittaminen kuoriin, ja päätösten sähköinen tiedoksianto.

Valiokunta pitää mahdollisuutta siirtää avustavia rutiininluonteisia tehtäviä yksityiselle toimijalle tarkoituksenmukaisena. Esityksen mukaan avustavien tehtävien siirtomahdollisuus säästää Kansaneläkelaitoksen henkilöstöresurssia ja laiteinvestointeja tulevaisuudessa sekä mahdollistaa henkilöstöresurssin keskittämisen asiantuntijatyöhön, mikä parantaa ja nopeuttaa myös asiakkaan saamaa palvelua. Valiokunta korostaa, että ehdotetun 2 b §:n 3 momentin mukaan säännöksen mukaan avustavia tehtäviä hoitava henkilö toimii avustavia tehtäviä hoitaessaan rikosoikeudellisella virkavastuulla. Lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä, että Kansaneläkelaitos huolehtii parlamentaarisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti tehtävien siirron yhteydessä siitä, että tietosuojaa koskevat vaatimukset ja asiakkaiden perusoikeuksien turvaaminen otetaan asianmukaisesti huomioon.

Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpano sekä Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja muiden johtajien kansalaisuus

Voimassa olevan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan hallituksen jäseniä määrättäessä on otettava huomioon sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon sekä talous- ja sijoitustoiminnan asiantuntemus. Hallituksen jäsenistä yksi on sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja.

Esityksessä säännöstä hallituksen kokoonpanosta ehdotetaan muutettavaksi parlamentaarisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti siten, että Kansaneläkelaitokseen hallituksen kokoonpanossa säilytetään sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikka, mutta muita kiintiöpaikkoja ei enää nimenomaisesti säännöksessä mainita. Kansaneläkelaitoksen hallituksen asiantuntemusta koskeviin vaatimuksiin lisätään sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon, talous- ja sijoitustoiminnan rinnalle julkisen tietohallinnon asiantuntemuksen huomioon ottaminen. Lisäksi säännöksen mukaan on otettava huomioon työ- ja yritys-elämän sekä vakuutettuja koskeva asiantuntemus, jota edustavat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat.

Valiokunta toteaa selkeyden vuoksi, että lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä ennen lain voimaantuloa. Näin ollen Kansaneläkelaitoksen kokoonpanon muuttamista koskevia säännöksiä voidaan soveltaa ehdotetun lain vahvistamisen jälkeen jo ennen lain voimaantuloa asetettaessa Kansaneläkelaitoksen hallitusta seuraavalle kolmivuotiskaudelle vuoden 2026 alusta.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, ettei hallituksen paikkoja kiintiöidä etujärjestöille, vaan keskeistä on, että Kansaneläkelaitoksen hallituksessa on tarpeellinen asiantuntemus eri toimialoilta sekä laaja asiakaskunnan tuntemus. Hallituksen jäsenillä pitää olla sellaista toisiaan täydentävää osaamista, joka varmistaa hallituksen asiantuntemuksen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun uuden sääntelyn myötä maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestön edustajaa ei enää nimenomaisesti mainita säännöksessä. Valiokunta toteaa, että maa- ja metsäta-

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

lousyrittäjät ovat Kansaneläkelaitoksen merkittävä asiakaskunta ja pitää tärkeänä, että hallituksen päätöksenteossa turvataan jatkossakin maa- ja metsätalouden asiantuntemus. Parlamentaarisessa työryhmässä ei ollut yksimielisyyttä Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanosta.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja muiden johtajien virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslakivaliokunta on arvioinut muutosehdotusta perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperusoikeuden ja syrjintäkiellon kannalta. Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja muiden johtajien virkoihin liitettävää kansalaisuusvaatimusta on hallituksen esityksen perusteluissa (s. 56—58 ja s.75) perusteltu useiden erilaisten perusteiden muodostamalla kokonaisuudella. Näihin virkoihin liittyy merkittäväksi luokiteltavaa julkisen vallan käyttöä, elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyviä tehtäviä, sekä valmius- ja varautumistehtäviä ja niillä on myös yhteys valtion ja yhteiskunnan yleiseen etuun. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetulle kansalaisvaatimukselle voidaan näiden piirteiden erityispiirteet ja kokonaisuus huomioon ottaen katsoa olevan asialliset ja riittävät perustelut.

Valtiontalouden tarkastusviraston toimivalta tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toimintaa

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia esitetään muutettavaksi siten, että valtiontalouden tarkastusvirastolle säädetään oikeus Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden tarkastamiseen. Oikeustilan selkeyden vuoksi ehdotetaan, että uusi tarkastusviraston Kansaneläkelaitokseen kohdistama valvontatehtävä todetaan myös Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 19 a §:ssä. Lisäksi lain 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Kansaneläkelaitoksen tarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus annetaan tiedoksi eduskunnan tarkastusvaliokunnalle ja muille voimassa olevassa laissa säädetyille taholle, minkä lisäksi tarkastuskertomus annetaan tiedoksi myös eduskunnan valitsemille Kansaneläkelaitosta valvoville valtuutetuille.

Valiokunta toteaa, että valtiontalouden tarkastusviraston suorittama tuloksellisuustarkastus täydentää ja parantaa tiedonsaantia, tukee eduskunnan budjettivaltaa sekä edistää toimintatapojen ja lainsäädännön kehittämistä.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 25) mukaan valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus Kansaneläkelaitokseen ei muuta Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen, hallituksen ja neuvottelukuntien tehtäviä eikä Kansaneläkelaitoksen tilintarkastusta.

Perustuslain 36 §:n 1 momentin mukaan eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan nyt ehdotettu sääntely ei perusratkaisuiltaan puutu rajoittavasti valtuutettujen tehtävä- ja toimivaltakokonaisuuteen. Kun valtiontalouden tarkastusviraston laatima tarkastuskertomus tulee antaa tiedoksi myös eduskunnan valitsemille Kansaneläkelaitosta valvoville valtuutetuille, sen sisältämä informaatio vahvistaa valtuutettujen valvontatehtävän toteuttamisen tietopohjaa, minkä puolestaan voidaan arvioida turvaavan valtuutettujen mahdollisuutta tosiasiallisesti merkittävään valvontaan.

Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, ottaen huomioon Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen valtiosääntöinen asema eduskunnan valitsemina Kansaneläkelaitoksen hallinnon

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

ja toiminnan valvojina ja tähän kiinnittyvä pyrkimys turvata eduskunnan riittävät vaikutusmahdollisuudet, että valtiontalouden tarkastusviraston tarkastustoimivallan kohdistuminen Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin olisi valtiosääntöisesti ongelmallista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa 1. ja 2. lakiehdotuksia täsmennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että valtiontalouden tarkastusviraston tarkastustoimivalta ei kohdistu Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

2 a §. Oikeus saada ja käsitellä tietoja. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun 5 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta lääkekulutustiedot ja hoitolaitoksissa käytettäviä lääkkeitä koskevat tiedot sekä lääkkeiden saatavuushäiriötiedot. Valiokunnalle toimittamassaan lausunnossaan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus kuitenkin totesi, ettei sillä ole voimassa olevan lainsäädännön perusteella saatavilla lääkekulutustietoja eikä hoitolaitoksissa käytettävissä olevia lääkkeitä koskevia tietoja. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lainkohtaa muutetaan niin, että siitä jätetään pois maininnat lääkekulutustiedoista ja hoitolaitoksissa käytettäviä lääkkeitä koskevista tiedoista.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentin nojalla kerättyjä tietoja ei saa luovuttaa käytettäväksi yksityishenkilöä koskevassa etuusasioiden käsittelyssä eikä muussa vastaavassa hallinnollisessa päätöksenteossa. Valiokunta ehdottaa momenttia täsmennettäväksi siten, että tietoja ei saa käyttää yksityishenkilöä koskevassa etuusasioiden käsittelyssä, hallinnollisessa päätöksenteossa eikä muussa vastaavassa asioiden käsittelyssä, jotta luovutuskielto kattaa kaiken yksityishenkilöä koskevan hallinnollisen päätöksenteon.

19 a §. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus. Valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus ei koske Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintaa.

24 §. Muutoksenhaku. (Uusi) Pykälän mukaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muutoksenhausta muualla toisin säädetä. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Hallintolainkäyttölaki on kumottu lailla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019). Lisäksi pykälässä oleva säännös valitusluvasta on tarpeeton, koska oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n pääsäännön mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi siten, että se sisältää vain informatiivisen viittauksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

Voimaantulosäännös. Sähköistä tiedonantoa koskevalta osaltaan lakiehdotus Kansaneläkelaitosta koskevan lain muuttamiseksi liittyy parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan esitykseen sähköisen asioinnin ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

124/2025 vp). Kyseisessä esityksessä lait ehdotetaan tulemaan voimaan 12.1.2026. Valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöstä täsmennettäväksi siten, että sähköistä tiedonantoa koskeva Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 a § tulee voimaan yhtä aikaa kuin edellä mainitussa esityksessä ehdotetut lait.

2. Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain muuttamisesta

2 §. Tarkastusoikeus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun 2 c kohdan mukaan Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Valiokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että tarkastusoikeus ei koske Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintaa.

5 §. Tarkastuskertomus. Valiokunta ehdottaa, että pykälässä oleva käsite ”raportti” muutetaan käsitteeksi ”kertomus”.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 81/2025 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 81/2025 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 momentin 12 kohta, 9 §:n 1 momentti, 11 § ja 20 a §:n 2 momentti, 24 § sekä 6 luvun otsikko, sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 1 momentti ja 9 § laissa 331/2024, 20 a §:n 2 momentti laissa 425/2021 ja 24 § laissa 1030/2015 sekä

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

lisätään lakiin uusi 2 a ja 2 b §, 7 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 331/2024, uusi 13 kohta sekä lakiin uusi 19 a ja 20 b § seuraavasti:

2 a §

Oikeus saada ja käsitellä tietoja

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus käsitellä etuusrekisterinsä tietoja 2 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta sekä salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä 2 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten välttämättömät tiedot seuraavasti:

1) Eläketurvakeskukselta lakisääteisten työeläkkeiden ja eläkettä vastaavien luopumisetuuksien, kuntoutusta koskevien ennakkopäätösten, kuntoutusrahoja ja -korotuksia koskevien päätösten sekä ansaintarekisterin tietoja;

2) Keva-eläkelaitokselta tietoja omaishoitajina ja perhehoitajina toimineista henkilöistä ja heille maksetuista palkkioista;

3) Verohallinnolta verotustietoja;

4) Maahanmuuttovirastolta ulkomaan kansalaisten oleskelulupien lajia ja luvan kestoa koskevia tietoja;

5) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta ~~lääkekulutustiedot ja hoitolaitoksissa käytettäviä lääkkeitä koskevat tiedot sekä~~ lääkkeiden saatavuushäiriötiedot;

6) sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007) tarkoitetut, reseptikeskukseen tallennetut tiedot lääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä toimitustiedoista;

7) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 13 §:ssä tarkoitetuilta asiakastietojen rekisterinpitäjiltä tietoja terveydenhuollon käynneistä sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidosta;

8) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tietoja perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, työterveyshuollon ja sosiaalihuollon toiminnasta ja kustannuksista;

9) Tilastokeskukselta tietoja väestön koulutuksesta, ammateista ja sosioekonomisesta asemasta;

10) Opetushallitukselta tietoja varhaiskasvatuksessa olevista lapsista ja heidän huoltajistaan; sekä

11) Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä opiskeluterveydenhuoltopalveluita koskevat henkilö- ja potilastiedot sekä opiskeluterveydenhuoltopalveluiden tuottamiseen liittyvät kustannus- ja toimintatiedot.

Edellä 2 momentin nojalla kerättyjä tietoja ei saa luovuttaa käytettäväksi yksityishenkilöä koskevassa etuusasioiden käsittelyssä, **hallinnollisessa päätöksenteossa, eikä muussa vastaavassa asioiden käsittelyssä.**

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

2 b §

Avustavien tehtävien siirtäminen yksityiselle taholle

Kansaneläkelaitos voi siirtää sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyvän avustavan tehtävänsä yksityiselle taholle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Kansaneläkelaitoksen on varmistettava, että palveluntuottajalla on riittävät tekniset edellytykset sekä riittävä osaaminen tällaisen tehtävän hoitamiseen. Kansaneläkelaitoksen on valvottava sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamista. Yksityiset palveluntuottajat toimivat henkilötietojen käsittelijöinä Kansaneläkelaitoksen lukuun. Avustavia tehtäviä ovat:

- 1) Kansaneläkelaitokselle saapuvien hakemusten ja muiden asiakirjojen vastaanotto, lajittelu sekä asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen tallentaminen;
- 2) Kansaneläkelaitoksen lähettämien asiakirjojen tulostaminen ja laittaminen kuoriin;
- 3) sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) mukainen sähköinen tiedoksianto.

Avustavia tehtäviä hoitava henkilö toimii 1 momentin mukaisia tehtäviä hoitaessaan rikos oikeudellisella virkavastuulla. Vahingonkorvauksesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

6 §

Hallitus

Hallituksen jäseniä määrättäessä on otettava huomioon sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon, talous- ja sijoitustoiminnan sekä julkisen tietohallinnon asiantuntemus. Lisäksi on otettava huomioon työ- ja yritys-elämän ja vakuutettujen asiantuntemus, jota edustavat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat. Hallituksen jäsenistä yhden tulee olla sosiaali- ja terveysministeriön edustaja.

7 §

Hallituksen tehtävät

Hallitus johtaa ja kehittää Kansaneläkelaitoksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on muun ohella:

- 12) päättää ylimmän johdon sijaisuuksista;
- 13) sopia ylimmän johdon palvelussuhteen ehdoista.

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

9 §

Ylin johto

Kansaneläkelaitosta johtaa pääjohtaja. Kansaneläkelaitoksessa voi olla myös muita johtajia. Pääjohtajan ja johtajan virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

11 §

Pääjohtajan, johtajien ja toimihenkilöiden asema

Pääjohtajaan ja johtajaan sovelletaan, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 8 a, 26 ja 40 §:ssä säädetään mainitun lain 26 §:n 4 kohdassa tarkoitettujen virastojen päälliköiden sidonnaisuuksien ilmoittamisesta, irtisanomisesta ja virantoimituksesta pidättämisestä. Lisäksi pääjohtajaan ja johtajaan sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään virkamiehen palvelussuhteen ehdoista, velvollisuuksista, vastuusta, sivutoimista, virkasuhteen purkamisesta ja päättämisestä sekä varoituksen antamisesta.

Pääjohtajan sivutoimiluvasta, irtisanomisesta, virkasuhteen purkamisesta, virantoimituksesta pidättämisestä ja varoituksen antamisesta päättävät valtuutetut. Muiden johtajien osalta näistä asioista päättää hallitus.

Laitoksen toimihenkilöiden työsuhteeseen Kansaneläkelaitokseen sovelletaan työsopimuslakia (55/2001). Työsuhteen ehdoista sovitaan Kansaneläkelaitoksen ja toimihenkilöitä edustavien yhdistysten välisellä työehtosopimuksella.

6 luku

Kirjanpito, tilinpäätös, tilintarkastus sekä hallinnon ja talouden tarkastus

19 a §

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta, **ei kuitenkaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintaa.**

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

20 a §

Päätöksen tiedoksianto

Päätöksen sähköisestä tiedoksiannosta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa. Mainitun lain 19 §:n 2 momentissa säädetystä poiketen päätös katsotaan kuitenkin annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

20 b §

Yhteystietojen ilmoittaminen päätöksessä

Päätöksestä on käytävä ilmi Kansaneläkelaitoksen yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

24 § (Uusi)

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 20 a § tulee kuitenkin voimaan vasta päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 1 §:n 2 momentti ja 5 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 1 momentti laissa 597/2007, sekä lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 660/2021, uusi 2 c kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

1 §

Asema ja tehtävät

Tarkastusviraston tehtävänä on tarkastaa valtion taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtion talousarvion noudattamista. Tarkastusviraston tehtäviin ei kuulu tarkastaa eduskunnan taloudenhoitoa, eduskunnan vastattavana olevia rahastoja eikä Suomen Pankkia.

2 §

Tarkastusoikeus

Tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa:

2 c) Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta, **ei kuitenkaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintaa;**

5 §

Tarkastuskertomus

Tarkastusvirasto antaa tarkastuksesta laaditun tarkastuskertomuksen tiedoksi ja tarvittavia toimenpiteitä varten tarkastetulle ja ministeriölle, jonka toimialalle tarkastettu kuuluu, sekä tiedoksi eduskunnan tarkastusvaliokunnalle ja valtiovarainministeriölle. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen tarkastuksesta laadittu **kertomus** annetaan tiedoksi eduskunnan valitsemille Kansaneläkelaitosta valvoville valtuutetuille. Tarkastetun ja ministeriön, jonka toimialalle tarkastettu kuuluu, on ilmoitettava tarkastusvirastolle, mihin toimenpiteisiin tarkastuskertomuksessa esitettyjen huomautusten johdosta on ryhdytty. Tämä ilmoitusvelvollisuus ei koske sosiaali- ja terveysministeriötä silloin, kun tarkastuskertomus koskee Kansaneläkelaitosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 13 §:n 1 momentin 17 kohta seuraavasti:

13 §

Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä

Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja, jotka tiedon käyttäjä on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeutettu muun lain nojalla saamaan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä, seuraavasti:

17) Kansaneläkelaitokselle kaikista tulorekisteriin merkitystä tulonsaajista sellaiset tulotiedot ja muut tiedot, jotka Kansaneläkelaitoksella on kaikkien sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden ja etuuksien sekä 2 kohdassa mainituissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 2 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamista varten oikeus saada;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp

Helsingissä 6.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok (osittain)
jäsen Kim Berg sd (osittain)
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hilkkä Kemppi kesk (osittain)
jäsen Aki Lindén sd (osittain)
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd (osittain)
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas (osittain)
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok (osittain)
jäsen Henrik Wickström r (osittain)
jäsen Ville Väyrynen kok (osittain)
varajäsen Mari Kaunistola kok (osittain)
varajäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)
varajäsen Markku Siponen kesk (osittain)
varajäsen Henrik Vuornos kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp
Vastalause /kesk

Vastalause

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia, valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutetaan Kansaneläkelaitoksen hallinnon osalta parlamentaarisen työn pohjalta. Tällä esityksellä ehdotetaan tehtäväksi ne parlamentaarisen työryhmän esittämät tarpeelliset muutokset, jotka eivät sisältyneet eduskunnalle keväällä 2024 annettuun hallituksen esitykseen laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Hallituksen kokoonpano

Voimassa oleva Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan hallituksessa on enintään kymmenen jäsentä, jotka valtuutetut määräävät. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan hallituksen jäseniä määrättäessä on otettava huomioon sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon sekä talous- ja sijoitustoiminnan asiantuntemus. Hallituksen jäsenistä yksi on sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja.

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin tehtäisiin hallituksen kokoonpanoon liittyviä muutoksia. Hallituksen esityksessä Kansaneläkelaitokseen hallituksen kokoonpanossa säilytettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikka, mutta muita kiintiöpaikkoja ei enää nimenomaisesti säännöksessä mainittaisi. Säännöksessä kuitenkin mainittaisiin, että hallituksen jäseniä määrättäessä on otettava huomioon sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon, talous- ja sijoitustoiminnan sekä julkisen tietohallinnon asiantuntemus. Lisäksi on otettava huomioon työ- ja yrityselämän ja vakuutettujen asiantuntemus, jota edustavat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat. Siten hallituksen kokoonpanoa koskeva Orpon hallituksen esittämä säädösmuutos vaikuttaisi olennaisesti vain maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestön edustukseen Kelan hallituksessa pudottaen heidän edustuksensa pois Kelan hallituksesta.

Keskusta katsoo, että mandaattipaikkojen muuttaminen tällä tavalla kohtelee epäyhdenvertaisesti eri toimijoita maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestön edustuksen jäädessä ainoastaan muutoksen myötä hallituksen ulkopuolelle.

Kelan hallituksen osaaminen kaventuu

Keskusta katsoo, että Kelan hallituksen osaaminen kaventuu merkittävästi, sillä maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöllä on erityisosaamista edustamansa alan työn luonteeseen, perhevaapaatarpeisiin ja eläkeratkaisuihin liittyen.

Valiokunnan mietintö StVM 19/2025 vp
Vastalause /kesk

Maatalousyrittäjille ja alkutuottajille kansaneläke- ja takuueläke näyttelevät yhä isompaa roolia eläketurvassa kuin palkansaajilla, sillä MYEL ei ole ollut yhtä kattava. Lisäksi maatalousyrittäjä kotivanhemman rooli on johtanut siihen, että edelleen perusturvan eläkkeellä ihmisiä on tässä väestönosassa paljon.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin paitsi 6 §:n 2 momentti poistetaan.

Helsingissä 6.11.2025

Hilkka Kemppi kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Markku Siponen kesk